

Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut de les Illes Balears

G O I B
CONSELLERIA
SALUT
DIRECCIÓ GENERAL
SALUT PÚBLICA

G O I B
CONSELLERIA
SALUT
SERVEI SALUT
ILLES BALEARS

Centres
Promotors
de la vida
saludable

Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut de les Illes Balears (Programa PROCESA)

Autores

Maria Ramos Monserrat, Servei de Promoció de la Salut, Direcció General de Salut Pública.
Rosa Duro Robles, Subdirecció d'Humanització, Servei de Salut de les Illes Balears (IB-Salut).
Francesca Rosa Rosal Obrador, Hospital de Manacor, IB-Salut.
Bàrbara Duque González, Hospital Mateu Orfila, IB-Salut.
María Costa Marín, Àrea de Salut d'Eivissa i Formentera, IB-Salut.
Verónica Lluch Garvi, Hospital Son Llätzer, IB-Salut.
María Viña García-Bericua, Hospital Son Espases, IB-Salut.
Isabel Román Medina, Hospital Sant Joan de Déu.
Cristina Alfaro Gómez, Gerència d'Atenció Primària de Mallorca, IB-Salut.
M. Clara Vidal Thomas, Gerència d'Atenció Primària de Mallorca, IB-Salut.
Manuela Besalduch Vidal, Servei de Prevenció de Riscos Laborals, IB-Salut.

Revisors i revisores

Elena Cabeza Irigoyen, Servei de Promoció de la Salut, Direcció General de Salut Pública.
María Terol Claramonte, Àrea de Promoció de la Salut i Equitat, Ministeri de Sanitat.
Ana Gil Luciano, Àrea de Promoció de la Salut i Equitat, Ministeri de Sanitat.
Andreu Estela Mantolan, Centre de Salut Dalt Sant Joan, IB-Salut.
Susana Munuera Arjona, Oficina de Qualitat i Seguretat del Pacient, IB-Salut.
Alfonso Villegas Rey, Àrea de Sistemes d'Informació, IB-Salut.
Tolo Villalonga Mut, Gerència d'Atenció Primària de Mallorca, IB-Salut.
María Esperanza Rigo Salvà, Hospital Son Llätzer, IB-Salut.
Jaumeta Pou Pou, Hospital Sant Joan de Déu.
Jesús Iglesias Barceló, Hospital Sant Joan de Déu.
Luis Alegre Latorre, Hospital Son Espases, IB-Salut.
Manuel Sarmiento Cruz, Gerència d'Atenció Primària de Mallorca, IB-Salut.
Patricia Mas Villalonga, Centre de Salut Rafal Nou, IB-Salut.
Yolanda Cros López, Centre de Salut S'Escorxador, IB-Salut.
Roberto Oyarbide Lasarte, Hospital Son Espases, IB-Salut.
Araceli Prieto Alomar, Hospital de Manacor, IB-Salut.
Antonia Ballesteros Barrado, Subdirecció de Cures Assistencials, IB-Salut.
Francesc Esteve Beneito, assessorament lingüístic, Conselleria de Salut.

Edició

Direcció General de Salut Pública, Conselleria de Salut, Govern de les Illes Balears.

G CONSELLERIA
O SALUT
I DIRECCIÓ GENERAL
B SALUT PÚBLICA

G CONSELLERIA
O SALUT
I SERVEI SALUT
B ILLES BALEARS

Centres
Promotors
de la vida
saludable

Índex

Per què és important integrar la promoció de la salut en l'entorn sanitari?	06
Què és el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?	12
A qui va dirigit el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?	16
Quins objectius té el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?	18
Quines accions proposam per aconseguir els objectius del Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?	20
Com pot un centre sanitari transformar-se en un centre promotor de la salut?	24
Com avaluarem el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?	36
Quin pressupost necessitam per transformar els centres sanitaris en promotors de la salut?	38
Glossari	40
Bibliografia	46

Per què és important
**integrar la promoció
de la salut** en
l'entorn sanitari?

PROCESA **Centres Sanitaris Promotors de la Salut**

Per què és important **integrar la promoció
de la salut** en l'entorn sanitari?

La idea de transformar els centres sanitaris en promotors de la salut prové d'una de les estratègies definides a la Carta d'Ottawa [1], de la I Conferència Internacional de Promoció de la Salut, que és la reorientació dels serveis sanitaris cap a la salut. La promoció de la salut en els centres sanitaris reconeix que en la salut de les persones influeixen no només factors individuals, sinó també de l'entorn on viuen, treballen i es mouen, i de les oportunitats que els ofereix aquest entorn. Els problemes de salut de les persones són el resultat de la interacció dels factors individuals i de l'entorn, i per tant, per curar-los o per evitar-los és necessari actuar també en l'entorn.

El model conceptual d'hospital (ampliat posteriorment a tots els centres sanitaris) promotor de la salut desenvolupat per l'Organització Mundial de la Salut és sòlid. Més de trenta anys de feina en diferents països n'avalen la factibilitat [2]. Hi ha moltes raons per transformar els centres sanitaris en promotors de la salut [3]. Per una banda, la majoria dels pacients tenen malalties cròniques [4], relacionades amb els estils de vida i amb els entorns on viuen, treballen o passen el seu temps. Sabem que per abordar els canvis de conducta l'educació sanitària clàssica és poc efectiva, i que, per contra, es poden obtenir més resultats treballant des dels entorns [5]. Els centres sanitaris ofereixen una oportunitat única per fer-ho. Per una altra banda, els centres sanitaris són un lloc de feina, i s'ha demostrat que els entorns laborals saludables tenen un retorn de la inversió del 138 % [6]. Si ofereixen als seus professionals un entorn i unes infraestructures amables i saludables, tindran més èxit a atreure'ls, reduir l'absentisme i fidelitzar-los. Finalment, els centres sanitaris estan integrats en una comunitat on hi ha altres recursos sanitaris, socials, etc., i millorar la coordinació entre ells és beneficiós per a tothom. A la taula següent es descriuen tots els beneficis que s'hi poden aconseguir [3, 7, 8, 9].

Taula 1. Beneficis i beneficiaris dels centres sanitaris promotors de la salut

A qui beneficia	Quins són els beneficis
Població	- Es focalitza en les seves necessitats. - Aprofita l'estada al centre sanitari per iniciar un procés de canvi cap a un estil de vida més saludable. - Millora l'autocura. - Millora la seva satisfacció amb els serveis. - Facilita la seva vinculació amb recursos comunitaris i actius per a la salut i amb la comunitat on viu. En definitiva, millora la qualitat de l'atenció sanitària, i així també la sostenibilitat dels resultats en salut obtinguts i, per tant, prevé reingressos o consultes recurrents.
Professionals (sanitaris i no sanitaris)	- Millora la governança i l'organització del centre sanitari. - Millora el balanç entre l'esforç que fan i els resultats obtinguts. - Reforça la prevenció de riscos laborals. - Millora el clima laboral. - Millora la satisfacció i la vinculació amb el centre sanitari. - Millora la seva salut i benestar. - Reforça el treball en educació per a la salut i en rehabilitació que fan. - En reforça el paper d'advocacia en salut.

Taula 1. Beneficis i beneficiaris dels centres sanitaris promotors de la salut

A qui beneficia	Quins són els beneficis
Professionals (sanitaris i no sanitaris)	Per tant, suposa guanys en salut per als professionals (sanitaris i no sanitaris).
Professionals gestors	- Globalment, millora els resultats en salut i l'eficiència. - Redueix les complicacions quirúrgiques i les estades hospitalàries. - Reté i atreu professionals, reduint la rotació. - Redueix l'absentisme dels professionals. - Millora la productivitat dels professionals. - Augmenta la transparència del sistema sanitari. - Millora la posició competitiva del centre. - Millora el prestigi del centre. - Reforça el sistema de qualitat. - Reforça el sistema de seguretat del pacient. - Reforça altres estratègies o programes: atenció centrada en la persona, incorporació de la perspectiva de gènere, humanització, sostenibilitat... Per tant, té beneficis tant per al centre com per als professionals i per a la població que atén.

Taula 1. Beneficis i beneficiaris dels centres sanitaris promotors de la salut

A qui beneficia	Quins són els beneficis
Salut pública	- És un entorn on la salut és un objectiu explícit. - És una estratègia per arribar a molta població. - És un entorn que té informació sobre els determinants de la salut. - És un entorn amb capacitat d'influència sobre la població. - És un entorn amb competències sobre educació sanitària i formació. - Pot facilitar la coordinació entre sectors, institucions, entitats, persones i professionals envers la promoció de la salut. Per tot això, és un entorn privilegiat per tal d'incidir en la salut de les persones.

En realitat, la promoció de la salut és una part integral del procés d'atenció sanitària, i està íntimament relacionada amb aspectes clínics, educatius, de comportament i d'organització. Per això, la promoció de la salut en els centres sanitaris ha de formar part de les estratègies de millora de la qualitat, i està vinculada també amb les de seguretat dels pacients i de prevenció de riscos laborals [10].

Per una altra banda, la promoció de la salut és també un marc adequat per reduir les iniquitats en salut [11], és a dir, aquelles diferències socials en salut que són injustes, innecessàries i que es poden prevenir o evitar, com les diferències per gènere, per nivell educatiu, per país de procedència, per cultura, etc. Per tant, ha de formar part de les iniciatives d'igualtat i d'atenció a la diversitat dels centres sanitaris.

La promoció de la salut pot també contribuir a desenvolupar els objectius de desenvolupament sostenible [12], com es va fer palès a la IX Conferència Internacional de Promoció de la Salut de Shanghai el 2016 [13]. Per això, la transformació dels centres sanitaris en promotors de la salut pot contribuir al desenvolupament sostenible i, per tant, a millorar el medi ambient i la vida de les persones que viuen o visiten les Illes Balears.

Per tot això, el desenvolupament del Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut és un dels objectius de l'Estratègia Social de Promoció de la Salut de les Illes Balears 2016-2026 [14].

Què és el **Programa de Centres Sanitaris Promotors** de la Salut?

PROCESA **Centres Sanitaris Promotors de la Salut**

Què és el **Programa de Centres Sanitaris** Promotors de la Salut?

Aquest programa pretén avançar en la integració de la promoció de la salut en els centres sanitaris de les Illes Balears. Això significa orientar-ne l'activitat a aconseguir guanys o resultats en salut, la qual cosa implica fer canvis culturals, organitzatius, dels processos i de la presa de decisions.

El Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut persegueix que els centres sanitaris:

- Incorporin la promoció de la salut i la visió salutogènica en la cultura de l'organització.
- Facilitin informació i eines comprensibles per a les persones usuàries, per les seves famílies i per als treballadors i treballadores, a fi de millorar la seva salut.
- Ofereixin espais físics i psicosocials afavoridors de la salut.
- Promoguin la participació dels treballadors i les treballadores sanitaris i no sanitaris, de les persones usuàries i de les seves famílies en les polítiques del centre.
- Interaccionin amb la comunitat (barri, municipi) de la qual formen part, i amb els recursos d'aquesta.

L'origen d'aquest programa es remunta al 1992, quan l'Organització Mundial de la Salut va impulsar la creació de la Xarxa Internacional d'Hospitals Promotors de la Salut o Xarxa HPH (per les sigles en anglès; <https://www.hphnet.org/>), que va incorporar posteriorment altres serveis sanitaris. Actualment, integren la Xarxa HPH 647 hospitals i centres sanitaris, de 30 països, integrades en 33 xarxes regionals.

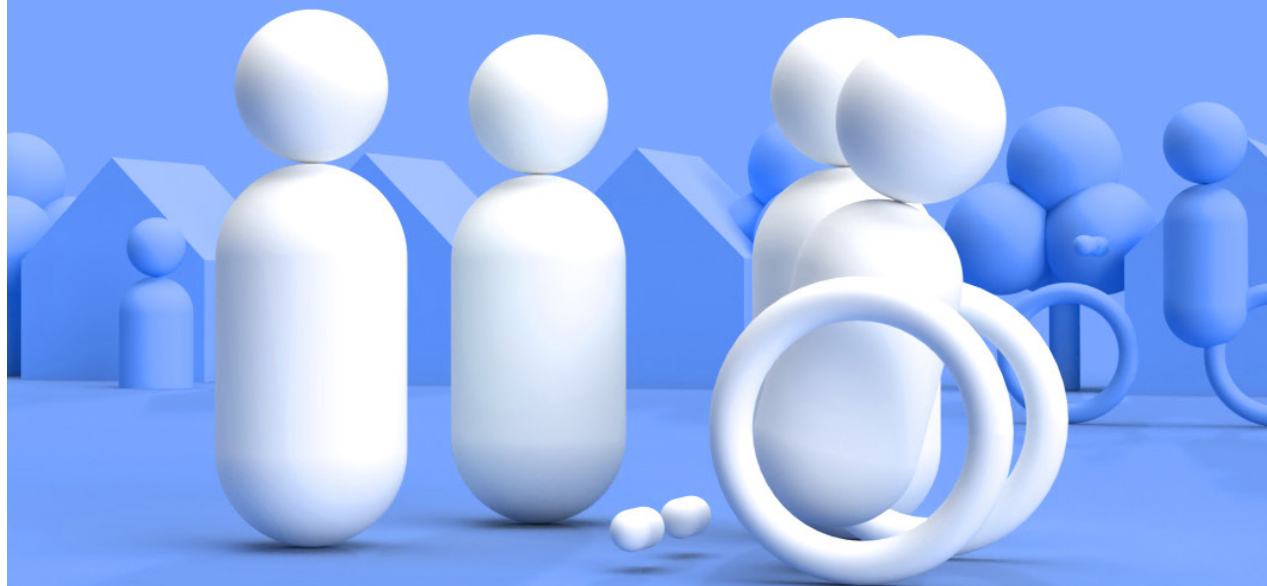
El Ministeri de Sanitat va promoure la implantació de la promoció de la salut en els hospitals mitjançant la traducció al castellà del manual i els estàndards de la Xarxa HPH del 2003, publicats el 2007 [10]. El mateix any, Catalunya, després d'algunes iniciatives individuals, va crear la Xarxa HPH Catalunya (<https://promociodelasaluthph.cat/ca/>). D'acord amb la

darrera memòria anual publicada [15], formen part d'aquesta xarxa 22 estructures sanitàries, que inclouen almenys 43 hospitals i centres sanitaris.

A les Illes Balears, l'any 2016, l'Hospital de Manacor va iniciar un procés de transformació en un hospital promotor de la salut, que ha continuat fins a la data d'avui. Per tant, podem dir que l'Hospital de Manacor és el primer centre sanitari de les Illes Balears que ha elaborat i està implementant un pla d'acció de promoció de la salut.

A qui va dirigit el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?

PROCESA **Centres Sanitaris Promotors de la Salut**

A qui va dirigit el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?

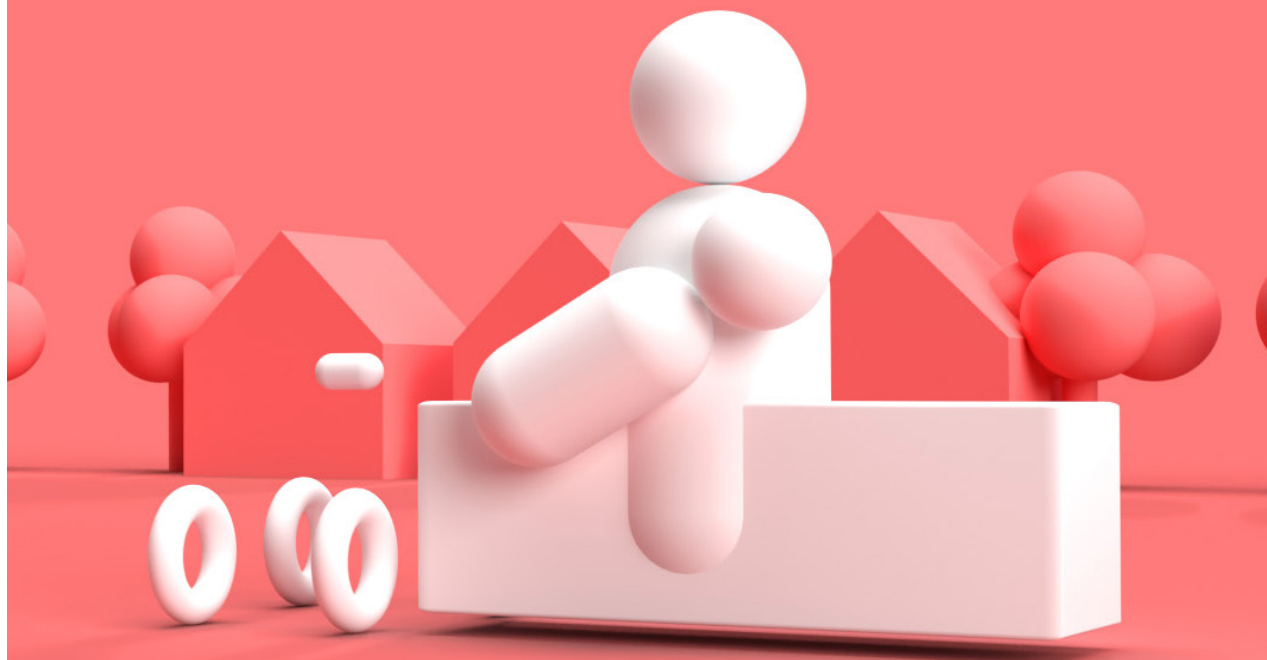
El Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut és un programa de la Conselleria de Salut, impulsat per la Direcció General de Salut Pública i el Servei de Salut.

El Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut va dirigit a:

- Tots els centres sanitaris i sociosanitaris públics, concertats i privats de les Illes Balears, és a dir, als hospitals, centres de salut, unitats de conductes addictives, 061, centres sociosanitaris i serveis de gestió i planificació sanitària, entre d'altres.
- Tots els professionals assistencials i no assistencials que treballen en aquests centres.

Per tant, el programa està dirigit als centres, no a les gerències ni als diferents serveis o unitats hospitalàries. No obstant això, aquelles gerències, serveis o unitats que disposin d'un espai físic diferenciat, com per exemple la Gerència d'Atenció Primària de Mallorca, el Centre Verge de la Salut, l'Hospital General o l'Hospital Joan March, podrien plantejar-se transformar-se en centres promotors de la salut.

Quins objectius té el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?

PROCESA Centres Sanitaris Promotors de la Salut

Quins objectius té el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?

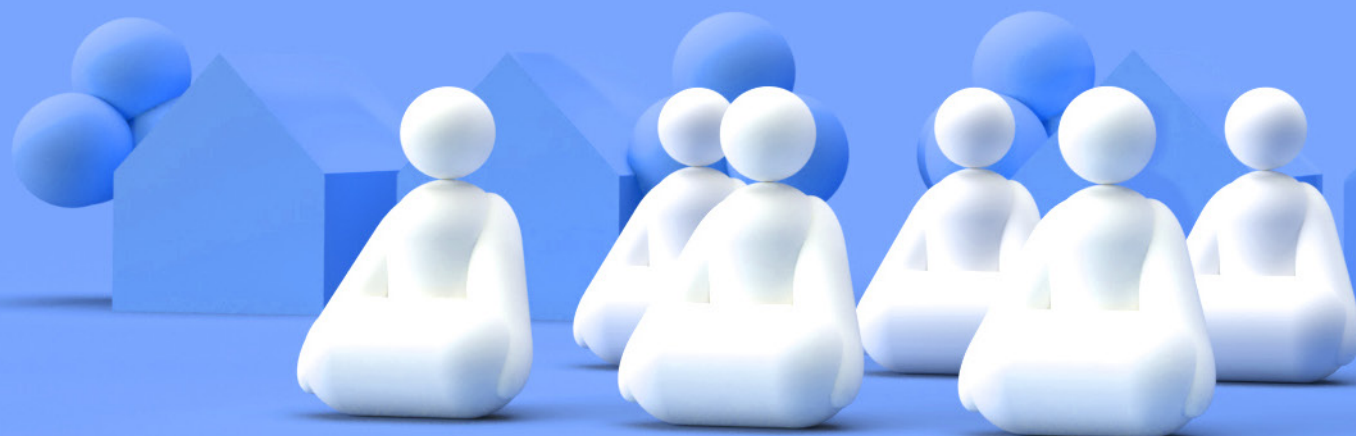
Objectiu general

Facilitar la transformació dels centres sanitaris i sociosanitaris de les Illes Balears en entorns promotors de la salut, i contribuir així a millorar la salut i el benestar dels professionals i de la població en general.

Objectius específics

1. Sensibilitzar els professionals i la ciutadania sobre la importància de la integració de la promoció de la salut en els centres sanitaris de les Illes Balears.
2. Formar els professionals dels centres sanitaris de les Illes Balears en el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut.
3. Aconseguir, progressivament, que tots els centres sanitaris de les Illes Balears es transformin en promotors de la salut.
4. Desenvolupar eines per ajudar els centres sanitaris de les Illes Balears a transformar-se en promotors de la salut.
5. Crear la Xarxa Centres Sanitaris Promotors de la Salut de les Illes Balears (PROCESA-IB).

Quines accions proposam per aconseguir els objectius del Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?

Objectiu 1: sensibilitzar els professionals i la ciutadania sobre la importància de la integració de la promoció de la salut en els centres sanitaris de les Illes Balears

1.1. Implicar els equips directius i responsables dels serveis de prevenció de riscos laborals i de medicina preventiva, i responsables de les unitats docents i les unitats de gestió de qualitat mitjançant reunions, accions formatives i altres iniciatives, per sensibilitzar-los sobre el Programa.

1.2. Elaborar un pla de comunicació que permeti, entre altres, la difusió als professionals i persones usuàries dels centres sanitaris del Programa a través de xarxes socials, pàgines web oficials, cartells, etc.

1.3. Aprofitar qualsevol iniciativa relacionada amb la promoció de la salut en els centres sanitaris per donar a conèixer el Programa.

1.4. Establir aliances i col·laboracions amb altres institucions (UIB, consells insulars, ajuntaments...).

1.5. Establir aliances i col·laboracions amb altres programes i estratègies.

1.6. Promoure el rol de model i d'advocacia en salut dels professionals sanitaris.

Objectiu 2: formar els professionals sanitaris i no sanitaris dels centres sanitaris de les Illes Balears sobre el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut

2.1. Elaborar un pla de formació per a professionals i persones usuàries dels centres sanitaris.

2.2. Incloure activitats formatives de promoció de la salut en els plans formatius de cada gerència.

2.3. Facilitar l'intercanvi d'experiències de promoció de la salut amb criteris de qualitat i basades en l'evidència científica, així com les sinergies entre els centres.

Objectiu 3: aconseguir progressivament que tots els centres sanitaris de les Illes Balears es transformin en promotors de la salut

- 3.1. Establir un procediment per inscriure's en el Programa.
- 3.2. Desenvolupar un model de reconeixement per als centres sanitaris promotors de la salut amb diferents nivells, a mesura que s'avanci.
- 3.3. Desenvolupar un model de reconeixement i uns criteris de qualitat per a les millors iniciatives concretes (bones pràctiques) desenvolupades pels centres sanitaris promotors de la salut en què es valori el compromís del centre i els canvis en les polítiques i les mesures organitzacionals.
- 3.4. Assessorar els centres sanitaris que volen transformar-se en promotors de la salut.
- A 3.5. Incorporar accions de promoció de la salut en els contractes de gestió i en els concerts.
- 3.6. Promoure i facilitar la participació dels professionals i de la ciutadania en les accions de promoció de la salut d'aquest Programa.
- 3.7. Donar a conèixer i promoure els plans d'acció i les bones pràctiques desenvolupades pels centres sanitaris promotors de la salut inscrits en el Programa.
- 3.8. Establir mecanismes de coordinació entre els diferents àmbits assistencials, facilitant la continuïtat assistencial i la coordinació en promoció de la salut i prevenció.

Objectiu 4: desenvolupar eines per ajudar els centres sanitaris de les Illes Balears a transformar-se en promotors de la salut

- 4.1. Desenvolupar un apartat a EinaSalut per al Programa.
- 4.2. Crear un banc de bones pràctiques a EinaSalut dels centres sanitaris promotors de la salut.

4.3. Establir un banc de recursos a EinaSalut per compartir documents i materials creats pels centres inscrits en el Programa.

4.4. Crear una eina per facilitar als centres sanitaris el desenvolupament i l'avaluació dels seus plans d'acció.

4.5. Crear un mecanisme de comunicació i intercanvi d'experiències entre centres sanitaris per compartir idees i resoldre dubtes.

4.6. Impulsar la recerca i innovació en promoció de la salut a l'entorn sanitari.

Objectiu 5: crear la Xarxa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut de les Illes Balears (PROCESA-IB)

5.1. Crear una comissió autonòmica per impulsar i monitorar PROCESA-IB.

5.2. Establir el marc legal en què recolzi l'estructura de PROCESA-IB.

5.3 Convidar els centres sanitaris a inscriure's en la xarxa PROCESA-IB.

5.4. Inscriure PROCESA-IB en la Xarxa Internacional d'Hospitals Promotors de la Salut (HPH).

5.5 Establir sinergies amb altres xarxes autonòmiques per intercanviar experiències, materials i recursos.

Com pot un **centre sanitari** transformar-se en un centre Promotor de la Salut?

Com pot un **centre sanitari** transformar-se en un centre Promotor de la Salut?

La transformació d'un centre sanitari en promotor de la salut és un procés. Els centres sanitaris que ho vulguin poden iniciar-lo, i si ho necessiten, demanar assessorament, bé al Servei de Promoció de la Salut de la Direcció General de Salut Pública, bé als tècnics o comissions de Promoció de la Salut de la seva gerència, si en disposen. Els centres ho han de comunicar a la seva gerència i inscriure's en el Programa a través d'EinaSalut, per tal d'optar als diferents nivells de reconeixement que s'estableixin.

Convertir-se en un centre sanitari promotor de la salut implica realitzar accions dirigides a aconseguir uns objectius, que són els estàndards del 2020 de la Xarxa HPH, traduïts al castellà per la Xarxa HPH Catalunya [16]:

- E1. Demostrar el compromís de l'organització amb la promoció de la salut.
- E2. Garantir l'accés als serveis.
- E3. Millorar l'atenció centrada en les persones i la participació de les persones usuàries.
- E4. Crear un lloc de feina segur i saludable.
- E5. Promoure la salut de la societat en general.

Els estàndards són normes o models que s'estableixen per assegurar la qualitat. En el context d'aquest programa, els estàndards orienten cap a on s'han de dirigir les pràctiques i les actuacions dels centres sanitaris, plantejant un marc comú per a tots. Per tant, es tracta d'anar avançant en tots aquests estàndards, que, com es veurà més endavant, es poden convertir en els objectius del pla d'acció. Això significa:

E1. Demostrar el compromís de l'organització amb la promoció de la salut

El centre sanitari orienta la seva missió i visió cap a la salut i ho comunica al personal i a les persones usuàries, designa una persona o persones responsables de liderar aquest procés de transformació, incorpora la promoció de la salut en el pla estratègic, en els plans de formació i en els sistemes d'informació (facilitant el registre en les històries clíniques dels determinants socials de la salut segons els estàndards internacionals actualitzats), destina un pressupost específic a la promoció de la salut i inclou algunes de les accions del pla d'acció en el contracte de gestió.

E2. Garantir l'accés als serveis

El centre sanitari garanteix l'accessibilitat, però també la disponibilitat i l'acceptabilitat de les seves instal·lacions, serveis, procediments i web a tota la seva població, tenint en compte la perspectiva de gènere, d'edat i de diversitat funcional, cultural i socioeconòmica, cosa que implica dissenyar accions concretes d'aproximació, facilitació o adaptació per a determinats subgrups de població, així com de difusió de les accions del pla d'acció en xarxes socials, premsa local, etc.

E3. Millorar l'atenció centrada en les persones i la participació de les persones usuàries

El centre sanitari s'esforça a millorar la comunicació amb les persones usuàries, adaptant-se a la perspectiva de gènere, d'edat i de diversitat funcional, cultural i socioeconòmica, per explorar i treballar els determinants socials de la salut de les persones usuàries, començant per l'estil de vida (consum de tabac, alcohol, alimentació, pràctica d'activitat física, sexualitat i benestar emocional); per involucrar les persones usuàries, les seves famílies i altres persones cuidadores en el seu procés d'atenció sanitària i en la gestió del centre, mitjançant l'alfabetització en salut, i per millorar la coordinació amb altres serveis sanitaris, sociosanitaris i comunitaris d'on provenen o on es deriven les persones usuàries.

E4. Crear un lloc de feina segur i saludable

El centre sanitari ofereix als treballadors i treballadores i a les persones usuàries un entorn físic en primer lloc segur, que compleix amb la normativa vigent de prevenció de riscos laborals, i en segon lloc saludable, és a dir, sense fum, sense alcohol, sense renous... Un lloc saludable és aquell on les opcions més fàcils són les més saludables, i on s'ofereix ajuda tant a les persones treballadores com a les usuàries per deixar de fumar, i oportunitats per menjar de forma saludable, per practicar activitat física i per relaxar-se. A més, el centre es cuida d'evitar la publicitat directa o indirecta de productes comercials que tinguin conflictes d'interès amb els objectius de la promoció de la salut (aliments, begudes alcohòliques... i treballa en el compliment del codi de comercialització de succedanis de llet materna.

E5. Promoure la salut de la societat en general

El centre sanitari accepta el compromís de contribuir a promoure la salut de la comunitat (barri, municipi) de la qual forma part, participant en processos d'acció comunitària de la zona d'influència o en taules de participació comunitària, comissions intersectorials, activitats lúdiques o esportives organitzades per altres institucions o entitats locals, etc.; contribuint al diagnòstic comunitari, al mapatge d'actius en salut i a la prescripció social, i desenvolupant estratègies innovadores d'aproximació a poblacions d'especial vulnerabilitat, entre d'altres. La coordinació del centre sanitari amb els serveis de salut pública, serveis socials, salut mental i altres organitzacions i entitats de l'àrea d'influència és un element essencial per aconseguir aquest objectiu, així com la coordinació entre centres sanitaris de diferents àmbits assistencials.

El programa PROCESA ha d'estar vinculat amb els següents plans, programes i estratègies del centre sanitari, gerència corresponent, del Servei de Salut o de la Conselleria:

- Plans estratègics dels centres o de les gerències
- Sistemes d'informació
- Contractes de gestió
- Plans d'igualtat
- Plans de prevenció de riscos laborals

- [Estratègia Social de Promoció de la Salut de les Illes Balears](#)
- [Pla d'Humanització en l'Àmbit de la Salut 2022-2027](#)
- [Pla Estratègic d'Atenció Primària 2022-2026](#)
- [Pla Estratègic d'Atenció Primària 2022-2026. Salut Comunitària](#)
- [Pla Estratègic 2022-2025 de la Gerència d'Atenció Primària de Mallorca](#)
- [Pla Estratègic de l'Àrea de Salut d'Eivissa i Formentera 2022-2024](#)
- [Pla Estratègic de Salut Mental de les Illes Balears 2016-2022](#)
- [Pla d'Atenció a les Persones amb Malalties Cròniques 2016-2021: el repte del sistema sanitari](#)
- [Programa Pacient Actiu de les Illes Balears](#)

6.1. Creació d'una comissió

La iniciativa pot partir de la direcció, dels professionals o fins i tot dels pacients i familiars, però és necessari comptar amb el suport de la direcció del centre.

S'ha de crear una Comissió de Promoció de la Salut (COPS), formada per un grup interdisciplinari, en què recomanem que hi hagi:

- Professionals sanitaris i no sanitaris de diferents disciplines i categories professionals.
- Representants de la direcció.
- Representants de la concessionària (si escau).
- Representants o la persona responsable de la unitat de qualitat.
- Representants del Servei de Prevenció de Riscs Laborals (SPRL).
- Representants de les persones usuàries i de les famílies.
- Representant o professional vinculat amb els serveis socio-sanitaris de l'àrea.

Per al procés de transformació d'un centre sanitari en promotor de la salut, s'han de seguir aquestes passes (figura 1):

FIGURA 1. Procés de transformació d'un centre sanitari en promotor de la salut

En el cas dels centres de salut que ja tenen creada una comissió de salut comunitària, aquesta pot fer la funció de COPS.

S'ha de triar una persona coordinadora de la COPS, la qual serà la persona interlocutora amb la direcció del centre, amb altres comissions del centre, amb la gerència corresponent, amb la Direcció General de Salut Pública i amb la direcció assistencial del Servei de Salut.

Es recomana elaborar uns estatuts o unes normes de funcionament de la COPS.

6.2. Anàlisi de la situació

La COPS ha de fer una anàlisi de situació, que persegueix:

- a) Conèixer el punt de partida del centre sanitari pel que fa a la promoció de la salut.
- b) Identificar aquelles estratègies, programes i accions de promoció de la salut que ja s'hi desenvolupen.
- c) Analitzar el context social de l'àrea que cobreix el centre sanitari.

L'anàlisi de situació consisteix a:

a) Determinar el punt de partida pel que fa a la promoció de la salut: consisteix a emplenar un qüestionari d'autoavaluació, basat en els estàndards de la Xarxa HPH. En aquests moments, està digitalitzat el qüestionari dels estàndards de 2003 per a hospitals <https://apps.caib.es/plasalutfront/formularios/hospitales/intro.xhtml> i per a centres de salut o unitats bàsiques. <https://apps.caib.es/plasalutfront/formularios/centros/intro.xhtml>

b) Durant el 2023 es digitalitzaran els estàndards del 2020 per a tots els centres sanitaris.

c) Identificar el que ja es fa de promoció de la salut, educació per a la salut, accions comunitàries i prevenció en el centre. Aquesta acció podria ser paral·lela a la constitució de la COPS, ja que les persones que ja estan fent accions de promoció de la salut, educació per a la salut, accions comunitàries i prevenció són candidates a formar part de la COPS. Una vegada identificades totes aquestes accions, s'han d'ordenar d'acord amb els estàndards de la Xarxa HPH. Això permetrà veure en quins estàndards no es parteix de zero i en quins sí.

d) Analitzar el context social de l'àrea: aquesta acció és important per incorporar la perspectiva d'equitat al pla d'acció, perquè segons les característiques de la població de la nostra àrea, les accions dirigides a tota la nostra població podrien deixar fora determinats subgrups per raons d'idioma, cultura, nivell educatiu, accessibilitat

geogràfica, etc. Per tant, potser s'han de dissenyar també accions específiques adreçades a subgrups específics de població. Per fer aquesta anàlisi del context social, és fonamental comptar tant amb la treballadora social com amb la medidora cultural del centre. Si el centre disposa d'un diagnòstic comunitari, se'n pot extreure el context social. També és important, si és possible, identificar aquelles accions i projectes de promoció de la salut que ja es desenvolupen en el territori, per tal de valorar la coordinació amb aquestes.

6.3. Elaboració d'un pla d'acció

La COPS ha d'elaborar un document en què es recullen els objectius, les accions i els indicadors d'avaluació que el centre es planteja per tal d'avançar cap a un centre promotor de la salut, a partir de l'anàlisi de situació que s'ha fet prèviament. El pla pot tenir un horitzó temporal d'entre dos i cinc anys. Recomanam que el primer sigui de dos o tres anys.

Proposam l'esquema següent:

- **Justificació** del pla, a partir de:

- Les característiques del centre, de la zona geogràfica on està situat i de la població de referència. Aquesta informació es pot extreure del diagnòstic comunitari, si s'ha fet, o es pot demanar al Servei de Salut i al Servei de Promoció de la Salut de la Direcció General de Salut Pública.
- Els resultats de l'anàlisi de situació i les conclusions que se n'han obtingut.

- **Objectiu general i objectius específics.** Els objectius específics podrien ser els estàndards HPH.

- **Accions** per aconseguir cada un dels objectius, designant una o més persones responsables de cada un.

- **Avaluació** del pla: com s'ha organitzat la COPS (avaluació d'estructura), si s'han pogut fer les accions previstes i com han anat (avaluació de procés) i quins són els resultats obtinguts (de salut, laborals, d'alfabetització en salut

o altres). Recomanam combinar indicadors quantitatius i qualitius.

- **Pressupost.** És important definir un pressupost per comptabilitzar tant aquelles accions que requereixin recursos econòmics com també el temps que els professionals del centre sanitari dedicaran a la COPS i al pla d'acció.

- **Cronograma.** És important programar les accions durant els dos o tres anys del pla, d'acord amb els recursos disponibles i si es tracta d'accions que ja s'implementen o noves.

6.4. Difusió del pla d'acció

És important que tant els treballadors i treballadores del centre com les persones usuàries, famílies, altres persones cuidadores i la comunitat coneguin aquest programa. La promoció de la salut es basa en la participació, per això interessa que el personal del centre i les persones usuàries coneguin el programa, perquè puguin influir tant en el procés de transformació del centre en promotor de la salut com en la política del centre.

Per tant, la direcció del centre i la COPS han de dur a terme accions concretes per donar-lo a conèixer. Aquestes accions poden formar part del pla d'acció, o bé d'un pla de comunicació intern i extern del centre, en coordinació amb la direcció. Els canals de comunicació que es podrien utilitzar són:

- Els canals interns de televisió, sistemes de redireccionament de pacients, pantalles informatives, etc.
- Cartells i fullets per a les sales d'espera, cafeteria, consultes i altres espais assistencials dels centres.
- Els fons de pantalla, estalvis de pantalla, avatars en els escriptoris o altres en els ordinadors dels centres.
- Els correus electrònics.
- La web i la intranet del centre.
- Les xarxes socials.

- Els mitjans de comunicació locals (revistes, ràdio, televisió).

- Les festes, fires i altres esdeveniments locals.
- Els mitjans de comunicació regionals (diaris, ràdio, televisió, web del Govern).

És important que la informació sigui bidireccional, és a dir, recollir l'opinió de les persones usuàries sobre les accions que es fan o els seus suggeriments per a noves accions. En aquest sentit, es poden utilitzar codis QR per rebre-les, bústies, etc.

6.5. Execució del pla d'acció

La COPS ha de monitorar l'execució del pla d'acció d'acord amb el cronograma, i ha de valorar i decidir els canvis que siguin necessaris segons les circumstàncies. Per tant, s'haurà de reunir periòdicament. Es recomana com a mínim una reunió al trimestre.

Anualment, és convenient emetre un informe de seguiment de les accions realitzades, dels imprevists i dificultats trobades i dels canvis sobre el pla d'acció. Aquest informe serà útil per a l'avaluació del pla i per a la direcció. Pot integrar-se en la memòria anual del centre, i es pot penjar a la intranet i a la web del centre per contribuir a la transparència i a la difusió del Programa.

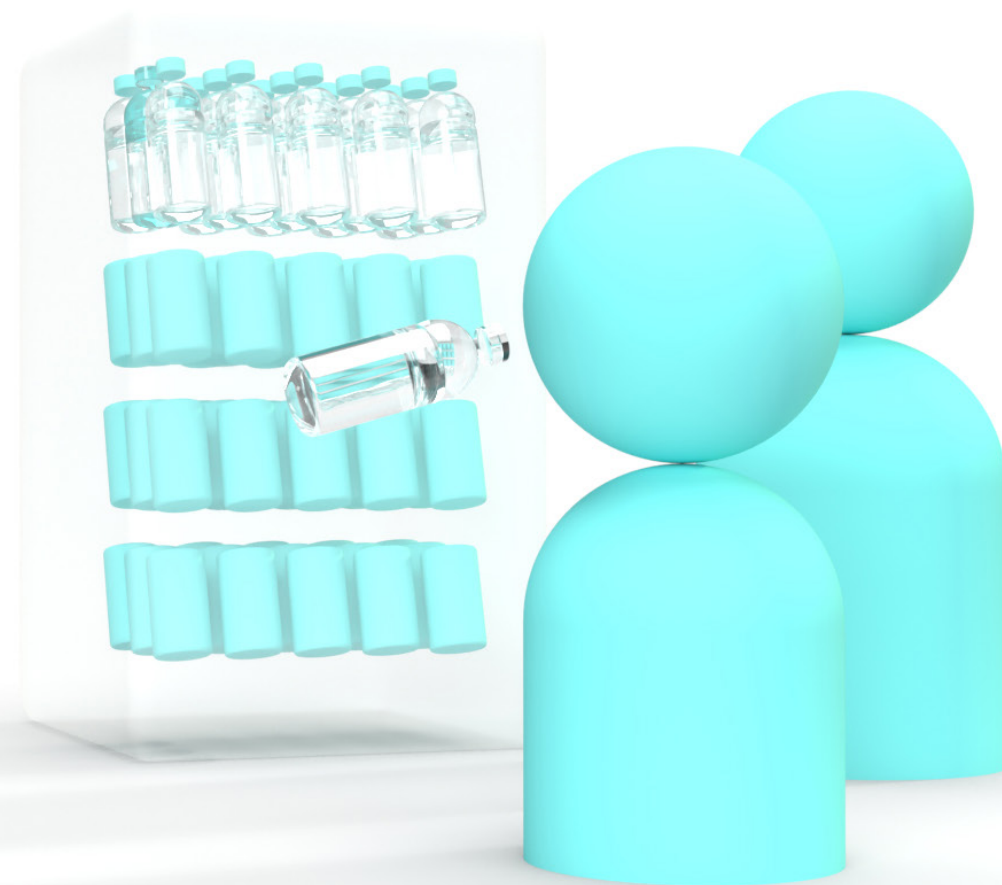
6.6. Avaluació del pla d'acció

A més del monitoratge anual, s'ha de fer una avaluació del pla, quan finalitzi el període establert. La pot fer la COPS, altres professionals del centre, o contractar-la externament, bé directament, bé a través de la gerència corresponent.

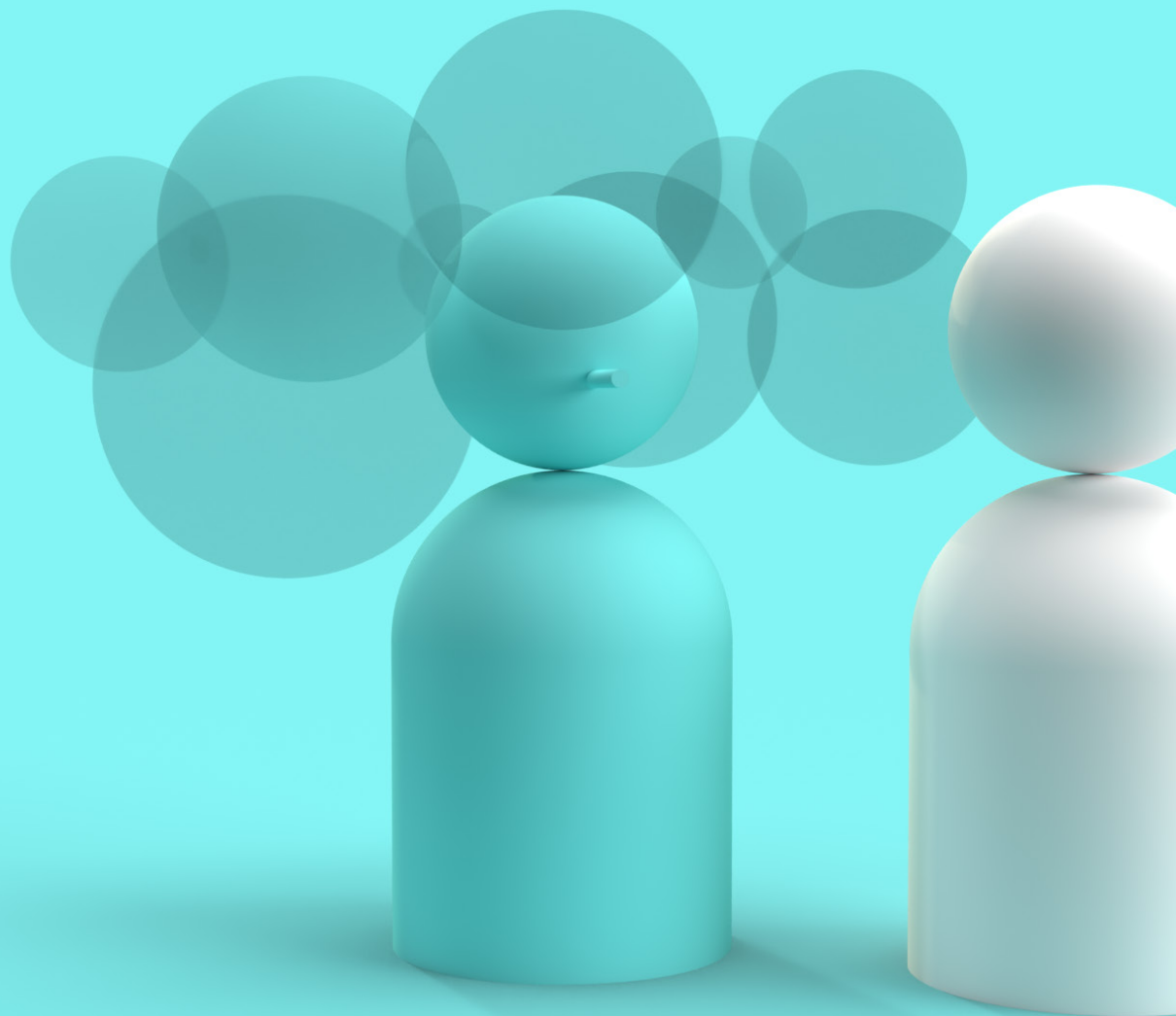
L'important és definir què es vol avaluar durant la redacció del pla d'acció, ja que alguns indicadors només es poden mesurar si s'han recollit des de l'inici. El Servei de Promoció de la Salut de la Direcció General de Salut Pública i les gerències corresponents poden assessorar en aquesta fase.

Aquestes recomanacions us poden ser d'utilitat:

- Combinar mètodes quantitatius i qualitatius, ja que l'avaluació dels plans, projectes o programes de promoció de la salut és complexa.
- Es poden definir indicadors per a cada acció o per a cada objectiu.
- És important definir un responsable per a cada acció o per a cada objectiu, i programar-los.
- Per cada indicador o criteri, s'ha de definir quina serà la font per obtenir-lo.
- Els indicadors poden ser d'estructura, de procés o de resultats. S'hi han d'intentar incloure indicadors de resultats en salut. També seria bo incorporar-hi algun indicador de l'experiència dels pacients.

Com **avaluarem** el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?

PROCESA Centres Sanitaris Promotors de la Salut

Com **avaluarem** el Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut?

El Programa de Centres Sanitaris Promotors de la Salut l'ha d'avaluar una comissió formada per representants de les diferents àrees de salut de les Illes Balears, dels centres sociosanitaris, dels serveis centrals del Servei de Salut i del Servei de Promoció de la Salut de la Direcció General de Salut Pública. L'avaluació ha de combinar mètodes quantitatius i qualitatius, i ha d'incloure indicadors d'estructura, procés i resultats.

Per indicador d'estructura, ens referim als recursos invertits (humans i econòmics), com s'han organitzat (per exemple, les persones que formen part de la COP) i en què s'han invertit (els canvis en els espais físics, per exemple).

Per indicador de procés, ens referim a com s'han desenvolupat les activitats plantejades: si s'han pogut desenvolupar com estava previst o han sorgit problemes inesperats, el nombre de persones que hi han participat, el grau de satisfacció, etc. Aquests indicadors permeten reajustar el pla d'acció o modificar-lo durant el desenvolupament d'aquest.

Per indicador de resultats, ens referim a si s'han aconseguit els objectius del Programa i quins són els guanys en salut, entesa des de la promoció de la salut, és a dir, la creació d'entorns saludables, millores en l'estil de vida, en alfabetització en salut, en les xarxes de suport social, etc.

D'entrada, plantejam aquesta bateria inicial d'indicadors i un monitoratge anual d'aquests:

Indicador	Definició	Tipus	Font
Comissions de promoció de la salut (COPS)	Nombre de centres sanitaris amb COPS/illa	Estructura	Enquesta a les gerències
Normativa xarxa PROCESA-IB	Existència o no de marc legal per a PROCESA-IB		DG Salut Pública
PROCESA a EinaSalut	Existència o no de secció per a centres sanitaris a EinaSalut		EinaSalut
Qüestionaris d'anàlisi de situació de promoció de la salut (PS)	Centres sanitaris que han emplenat el qüestionari d'anàlisi de situació de PS/illa	Procés	EinaSalut
Accions de PS en contractes de gestió	Contractes de gestió dels centres amb les gerències amb accions de PS /illa		Servei de Salut
Formació de professionals	% professionals sanitaris i no sanitaris formats en PS/centre sanitari		Enquesta a les gerències
Difusió de PROCESA	Persones usuàries que coneixen PROCESA		Enquesta a les gerències (incloure ítem a enquestes de satisfacció)

Indicador	Definició	Tipus	Font
Qualitat de les COPS	Participació de persones usuàries o familiars i de diferents categories professionals, sanitàries i no sanitàries.	Resultats	Enquesta a les gerències
Plans d'acció de PS	Centres sanitaris amb pla d'acció/illa.		Enquesta a les gerències
Resultats del pla d'acció de PS	Centres sanitaris amb resultats del pla d'acció de PS/illa.		Enquesta als centres sanitaris
Centres sanitaris a PROCESA-IB	Nombre centres sanitaris inscrits en PROCESA-IB/illa.		EinaSalut

Quin pressupost necessitam per transformar els centres sanitaris en promotors de la salut?

PROCESA **Centres Sanitaris Promotors de la Salut**

Quin pressupost necessitam per transformar els centres sanitaris en promotors de la salut?

Cada centre sanitari ha d'elaborar el seu pressupost d'acord amb les accions que es proposen en el respectiu pla d'acció. Algunes de les activitats no requeriran pressupost, però sí temps dels professionals que les impulsin. És important comptabilitzar també aquest temps en el pressupost.

Pel que fa al programa PROCESA, tant la Direcció General de Salut Pública com el Servei de Salut han de destinar recursos humans i econòmics al Programa per:

- Assessorar i acompanyar els centres.
- Elaborar eines que ajudin al desenvolupament del Programa en els centres.
- Crear un logotip del Programa.
- Editar el document del Programa i materials de promoció.
- Organitzar jornades d'intercanvi d'experiències.
- Altres necessitats que puguin sorgir.

Glossari

Inspirat en el glossari de l'Organització Mundial de la Salut, en les versions de 1998 [17] i 2021 [18], en el de l'Estratègia Social de Promoció de la Salut de les Illes Balears [14] i en el document Acció comunitària para ganar salud [19].

Acció comunitària

Dinamització de les relacions socials de cooperació entre les persones d'un determinat àmbit o espai de convivència amb una triple funció transformadora: millorar les condicions de vida, reforçar els vincles i la cohesió social i potenciar les capacitats d'acció individual i col·lectiva.

Advocacia en salut

La combinació d'accions individuals i socials destinades a aconseguir compromisos polítics, suport per a les polítiques de salut, acceptació social i suport a les institucions o organitzacions per a un determinat objectiu o programa de salut. Els treballadors i les treballadores sanitaris poden tenir un paper molt important com a advocats en salut a tots els nivells de la societat.

Benestar

És un estat positiu experimentat per les persones i les societats. Com la salut, és un recurs per a la vida, i està determinat per condicions socials, econòmiques i ambientals.

Comunitat

Grup de persones que comparteixen un espai territorial de referència, sigui perquè hi viuen o perquè hi desenvolupen la seva activitat social o professional, i que tenen relacions d'interdependència de diferent grau pel fet de compartir aquest espai físic.

Contracte de gestió

És un instrument de gestió dels centres sanitaris públics amb la direcció dels serveis sanitaris, que vincula el pressupost amb l'activitat. Mitjançant aquest instrument, els serveis sanitaris marquen les prioritats als centres sanitaris.

Determinants socials de la salut

Són les condicions socials, culturals, polítiques, econòmiques i ambientals en les quals les persones neixen, creixen, viuen, treballen i envelleixen, i l'accés que tenen al poder, a la presa de decisions, als diners i als recursos que donen lloc a aquestes condicions de la vida diària.

Diagnòstic de salut comunitari

Procés amb l'objectiu d'identificar les necessitats i els problemes de salut d'una comunitat amb la participació d'aquesta, tant en la planificació com en l'execució.

Diversitat

Fa referència a les diferències de gènere, edat, cultura, condició socioeconòmica, capacitat funcional o altres aspectes que existeixen entre les persones i entre els diferents grups de població. Quan aquestes diferències es tradueixen en diferències de salut, es parla d'iniquitats en salut, que són injustes i evitables o remeiables.

Educació per a la salut

És una combinació d'experiències educatives dissenyades per ajudar les persones i les comunitats a millorar la seva salut, incrementant-ne els coneixements, influenciant-ne la motivació i millorant-ne l'alfabetització en salut, tenint en compte l'enfocament de determinants socials de la salut.

Equitat en salut

És l'absència de diferències injustes, evitables o remeiables en l'estat de salut dels diferents grups de població definits socialment, econòmicament, demogràficament o geogràficament. Implica, per tant, que totes les persones han de tenir una oportunitat justa per aconseguir plenament el seu potencial en salut.

Estil de vida

És una forma de vida que es basa en patrons de comportament identificables, determinats per la interacció entre les ca-

racterístiques personals individuals, les interaccions socials i les condicions de vida socioeconòmiques i ambientals.

Gènere

És un constructe social, que es refereix als rols, les característiques i les oportunitats definits per la societat que es consideren apropiats per als homes, les dones, els nins, les nines i les persones amb identitats no binàries. És un eix d'iniquitats en salut.

Igualtat

La igualtat de tracte de dones i homes implica l'absència de qualsevol discriminació, directa o indirecta, per raó de sexe, en els àmbits polític, social, laboral, cultural, esportiu, de la salut, educatiu i econòmic, en particular quant a l'ocupació, a la formació professional i a les condicions laborals (Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes de les Illes Balears).

Objectius de desenvolupament sostenible (ODS)

Són una crida a l'acció per a tots els països del món en una aliança global. Reconeixen que acabar amb la pobresa i altres privacions ha d'anar de bracet amb estratègies que millorin la salut i l'educació, redueixin les iniquitats, incentivin el creixement econòmic, tot això abordant el canvi climàtic i treballant per preservar els oceans i boscs. L'any 2015, tots els estats membres de les Nacions Unides aprovaren disset ODS en el marc de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible, en què s'estableix un pla per assolir els ODS en quinze anys.

Participació

És la capacitat d'intervenir en totes les fases d'un projecte: des del disseny al desenvolupament i l'avaluació. Per tant, participar no és només estar informat d'un projecte, o assistir a una activitat. Participar significa influir perquè el projecte o l'activitat es faci o no, perquè es faci d'una determinada forma i perquè es pugui canviar si no ha donat els resultats que s'esperaven.

Pla d'acció

És un document que recull un conjunt d'activitats ordenades destinades a assolir uns objectius concrets dirigits a una població determinada per tal de millorar-ne la salut. Ha d'incloure un cronograma i un pressupost. Respecte del programa de salut, és més específic. Concretament en aquest document, es refereix al document que ha d'elaborar el centre sanitari.

Prevenció

És el conjunt de mesures per reduir la incidència de malalties o de factors de risc, per detenir-ne l'avanç i per atenuar-ne les conseqüències una vegada establertes. La prevenció primària s'orienta a disminuir els factors de risc; la prevenció secundària, a detectar malalties de manera precoç per evitar que avancin; la prevenció terciària, a evitar o reduir les complicacions de les malalties, i la prevenció quaternària, a reduir les conseqüències negatives de les actuacions sanitàries.

Prevenció de riscos laborals

És el conjunt d'actuacions dirigides a evitar o minimitzar la possibilitat que les persones treballadores pateixin danys derivats de la feina que fan. A Espanya estan regulades en la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals.

Programa de salut

És un document que recull un conjunt d'activitats ordenades destinades a assolir uns objectius concrets dirigits a una població determinada per tal de millorar la seva salut. Ha d'incloure un cronograma i un pressupost. Respecte del pla d'acció, és més general. Aquest document és un programa de salut.

Promoció de la salut

És el procés que permet a les persones augmentar el control sobre la seva salut i així millorar-la. Consisteix a proporcionar a les persones i comunitats els mitjans necessaris per millorar la seva salut i exercir un control més gran sobre els determinants socials de la salut. D'acord amb la Carta d'Ottawa, de la I Conferència Internacional de Promoció de la Salut,

consisteix a treballar per al desenvolupament de: 1) polítiques favorables a la salut; 2) entorns afavoridors de la salut; 3) competències individuals; 4) acció comunitària en salut, i 5) reorientació dels serveis sanitaris cap a la salut.

Salut

L'estat de complet benestar: físic, social i mental, no només l'absència de malaltia o fragilitat.

Salut pública

És una activitat organitzada de la societat per promoure, protegir, millorar i, quan és necessari, restaurar la salut de les persones, de grups específics o del conjunt de la població. És una combinació de ciències, eines i valors que funciona a través d'activitats col·lectives de la societat i inclou programes, serveis i institucions dirigides a protegir i millorar la salut de totes les persones.

Bibliografia

PROCESA Centres Sanitaris Promotors de la Salut

1. The Ottawa charter for Health Promotion. 1st International Conference on Health Promotion. Ottawa. 1986. Disponible a: <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-well-being/first-global-conference> [consultat el 22/08/22].
2. Pelikan J.M., Gröne O., Svane J.K. «The International HPH Network. A short history of two decades of development». Clinical Health Promotion. 2011;1(1): 32-36. Disponible a: https://www.hphnet.org/wp-content/uploads/2020/02/The-International-HPH-Network-A-short-story-of-two-decades-of-development_Pelikan-2011.pdf [consultat el 14/04/23].
3. The International Network of Health Promoting Hospitals and Health Services: Integrating health promotion into hospitals and health services. Concept, framework and organization. 2007. Disponible a: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/107859/WHO-EURO-2007-4838-44601-63250-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [consultat el 22/08/22].
4. Miguélez A., Fuster J., Gómez P., Albertí .F, García N., Duro R., Carandell E., Palomino M., Moragues G., Serratusell E., Fuster P., Enzinmo O. Pla d'atenció a les persones amb malalties cròniques 2016-2021. Conselleria de Salut de les Illes Balears, 2017. Disponible a: <https://www.IB-Salut.es/apmallorca/attachments/article/1521/pla-cronicitat-cat.pdf> [consultat el 03/10/22].
5. Novoa AM. «Cómo cambiar comportamientos y no morir en el intento: más entornos favorables y menos educación sanitaria». Gaceta Sanitaria. 2013;27(1):75-76. Disponible a: https://scielo.isciii.es/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0213-91112013000100015 [consultat el 14/04/23].
6. Baxter S., Sanderson K., Venn A.J., Blizzard C.L., Palmer, A.J. «The relationship between return on investment and quality of study methodology in workplace health promotion programs». Am J Health Promot. 2014;28(6):347-63. <https://doi.org/10.4278/ajhp.130731-LIT-395>
7. Groene O., García-Barbero M. Health Promotion in Hospitals: Evidence and Quality Management. WHO Regional Office for Europe. Disponible a: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0008/99827/E86220.pdf [consultat el 22/08/22].

8. Worley V., Fraser P., Allender S., Bolton K. «Describing workplace interventions aimed to improve Health of staff in hospital Settings – a systematic review». BMC Health Services Research. 2022;22:459.
<https://doi.org/10.1186/s12913-021-07418-9>
9. Mckee M. «La promoción de la salud en el sector de la atención sanitaria», en La evidencia de la eficacia de la promoción de la salud. Un informe de la Unión Internacional de Promoción de la salud y Educación para la salud para la Comisión Europea (versió en castellà). Disponible a: https://www.sanidad.gob.es/areas/promocionPrevencion/promoSaludEquidad/documentos/docs/Parte_2.pdf [consultat el 14/04/23].
10. La implantación de la promoción de la salud en los hospitales: manual y formularios de autoevaluación. Ministeri de Sanitat, 2007. Disponible a: <https://www.sanidad.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/promocion/hospitalesSalud/docs/PromoSaludHospitales.pdf> [consultat el 22/08/22].
11. El enfoque Innov8 para examinar los programas nacionales de salud para que nadie se quede atrás. Manual técnico. Pan American Health Organization. 2017. Disponible a: <https://iris.paho.org/handle/10665.2/34933> [consultat el 22/08/22].
12. Objectius de desenvolupament sostenible. Naciones Unidas. Disponible a: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/> [consultat el 22/08/2022].
13. 9th Global Conference on Health Promotion. Shanghai. World Health Organization. 2016. Disponible a: <https://www.who.int/news/item/21-11-2016-9th-global-conference-on-health-promotion-global-leaders-agree-to-promote-health-in-order-to-achieve-sustainable-development-goals> [consultat el 22/08/22].
14. Cabeza E., Ramos M.J., March S., Núñez C., Vidal C., Font M.A., Moreno L., Cáceres Y., Miguélez A. Fem Salut, Faig Salut. Estratègia Social de Promoció de la Salut de les

Illes Balears 2016-2026. Direcció General de Salut Pública i Participació. 2019. Disponible a: <https://www.caib.es/sites/promociosalut/ca/portada/archivopub.do?ctrl=MCRST-10225ZI294440&id=294440> [consultat el 26/10/22].

15. Memòria HPH Catalunya 2019. Disponible a: <https://promociodelasaluthph.cat/wp-content/uploads/2020/10/Memo%CC%80ria-HPH-2019.pdf> [consultat el 22/08/22].

16. Estàndards per a la Promoció de la Salut en Hospitals i Serveis de Salut 2020. International Network of Health Promoting Hospitals & Health Services. Disponible a: <https://www.hphnet.org/wp-content/uploads/2022/01/Catalan-2020-HPH-Standards.pdf> [consultat el 26/10/22].

17. Promoción de la salud. Glosario. 1998. World Health Organization. Disponible a <https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/docs/glosario.pdf> [consultat el 26/10/22].

18. Health Promotion Glossary of Terms 2021. World Health Organization. Disponible a: <https://apps.who.int/iris/rest/bits-treams/1398462/retrieve> [consultat el 22/11/22].

19. Ministeri de Sanitat. Acció comunitària per a guanyar salut. O cómo trabajar en red para mejorar las condiciones de vida. Madrid, 2021. Disponible a: https://www.sanidad.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/Estrategia/docs/Guia_Accion_Comunitaria_Ganar_Salud.pdf [consultat el 16/01/23].

**Programa de
Centres Sanitaris**
Promotors
de la Salut de les
Illes Balears

Centres
Promotors
de la vida
saludable

G CONSELLERIA
O SALUT
I DIRECCIÓ GENERAL
B SALUT PÚBLICA

G CONSELLERIA
O SALUT
I SERVEI SALUT
B ILLES BALEARS